

A NEMZETPOLITIKA FELTÉTELRENDSZERE AZ UNIÓS TAGSÁG KÖRÜLMÉNYEI KÖZÖTT

Az európai integráció folyamatában, Magyarország sikeres csatlakozási politikát folytatott, ám nem tudta politikai szempontból kiaknázni azt az előnyét, hogy a NATO és EU csatlakozás során a közép- és kelet-európai államok élcsapatába tartozott. Különösen az érintett szomszédos államok EU-csatlakozásánál nem tudta kellően érvényesíteni a magyar kisebbségek érdekeit. Erre jó példa, hogy Románia a nélkül lépett be az Unióba, hogy az Európai Parlament által is szorgalmazott romániai kisebbségi törvénytervezetet törvényhozása elfogadta volna.

Az Európai Unió tagállamaként Magyarország számára sajátos külpolitikai tér nyílt meg: az uniós politika, ebben a politikai térben, annak ellenére, hogy kevés konkrét eredményt sikerült elérni, Magyarország hatékonyan tudta viszont felhívni az EU intézményeinek figyelmét a vajdasági magyarok elleni atrocitásokra, vagy a román csatlakozás során a kisebbségi jogok törvényi szabályozásának hiányosságaira. Az Európai Parlamentben a magyar képviselők több esetben is sikerrel lobbiztak azért, hogy egy-egy Romániáról vagy Szerbiáról szóló határozatban az ott élő magyar közösség számára fontos problémák megjelenjenek.

Az EU-csatlakozás tehát önmagában nem oldja meg a kisebbségek problémáit. Az európai integráció fejlődése mindig többesélyes. Érdemes a kedvező és kedvezőtlen jelenségeket egyaránt számba venni.

Kedvező fejlemény, hogy a soros német elnökség kiemelkedő célja kimozdítani a holtpontról az Alkotmány szerződés elfogadását. Az, hogy az Alkotmány szerződés szövegtervezetében az Unió értékei között megjelent a kisebbségi jogok védelme is, Magyarország fontos sikere. Kedvező lenne, ha az új alapszerződésben olyan formában jelenne meg az Unió kisebbségek védelme iránti elkötelezettsége, amely egy jövőbeni uniós kisebbségpolitika csírája lehetne.

Kedvezőtlen fejlemény viszont, hogy az európai integrációban a közös értékekkel szemben a nemzeti érdekek kerülnek előtérbe. Több régi és új tagállamban is az elmúlt években megerősödtek a nemzeti elkülönülés, a politikai nacionalizmus képviselői. Az ASZ francia és holland elutasítása után az integrációs politikákkal szemben több országban is a nagy, értékelt célok helyett a pragmatikus kormányközi együttműködés támogatása került előtérbe. Így az Unió kevésbé lehet képes a közös értékek, így a sokszínűség, az emberi jogok és az európai kultúrák védelme terén fellépni.

A 2006-os magyar kormányprogram egyértelműen a sikeres európai integráció keretében fogalmazza meg nemzetpolitikai céljait is. Magyar részről törekedni kell a közösségi programokban a kisebbségek szempontjainak megjelenítésére. A magyar kormánynak és a magyar EP képviselőknek fel kell hívniük az EU intézményeinek figyelmét is a magyar kisebbségek jogsérelmeire – különösen a nem uniós tagállamokban élőkére. Az EU-tag Magyarországnak olyan politikai identitást kell kialakítania az Unión belül, amely a magyar kisebbségeken túl általában az emberi jogok és a kisebbségek védelme mellett elkötelezett államot jellemez. Ahhoz, hogy a magyar külpolitika sikeres legyen a nemzetközi kisebbségvédelmi standardok fejlesztésében, minél előbb meg kell oldania a magyarországi kisebbségek jogi helyzetének rendezetlen vonatkozásait, kiváltképp parlamenti képviselői hiányát. Az uniós keretek között az általános kisebbségpolitikai célokat – közösségi kisebbségvédelmi programok – érdemes elválasztani a magyar nemzetpolitika támogatási céljaitól, pl. kisebbségi magyar intézményhálózat finanszírozásától. Kiemelten fontos, hogy a határon túli magyar politikai eliteken kívül a kisebbségi magyar civil szervezetek is közvetlenül bekapcsolódjanak a magyarországi és közösségi programokba, a források megszerzésébe.

A szlovák–magyar és a román–magyar viszonyban az alapszerződések a kisebbségvédelem terén kudarcot vallottak. Érdemes csatlakozó területeken (oktatás, kultúra, műemlékvédelem stb.) kétoldalú megállapodásokat szorgalmazni. Emellett az ET Kisebbségvédelmi Keretegyezményének és a Nyelvi Chartának hatékony végrehajtását előtérbe helyezni.

Szerbia esetében a cél EU-tagságának támogatása, a hatékony részvétel az uniós politikák és támogatási programok kialakításában. Meg kell találni a civil társadalom, az emberi jogok és így a kisebbségi jogok védelmének, a helyi autonómia törekvések támogatásának módját. Magyarországnak fel kell készülnie az esetlegesen a Vajdaságot elérő koszovói szerb menekülthullámra is, amely felboríthatná az etnikai arányokat.

Ukrajna esetében is támogatni érdemes az integrációs törekvéseket, szorgalmazni a magyar kulturális, oktatási intézmények bővítését, diszkrimináció nélküli állami támogatását. Az ukrán jogalkotás kisebbségekkel szemben hátrányos adminisztratív rendelkezéseit figyelemmel kell kísérni, el kell érni megszüntetésüket. Magyarország anyagilag is aktív szerepet vállalhat az uniós támogatásokban, a társadalmi átalakulást, a demokratikus intézmények megerősítését célzó programokban.